

Shrnutí inovačního řešení projektu

„Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání“

Reg. č. CZ.03.3.60/0.0/0.0/15_018/0000732

Popis problému

Odpovědné veřejné zadávání je koncept založený na přístupu "value for money" - tj. získat skutečnou hodnotu za peníze ve veřejném zadávání. Tento komplexní přístup k řízení veřejných zdrojů a investic, který je postaven na strategickém přístupu k alokaci veřejných zdrojů, komplexnímu stanovení priorit a jejich reflexi ve veřejném nakupování a zadávání, může přispět k trvale udržitelnému rozvoji, sociálnímu začleňování, zvyšování zaměstnanosti, snížení zátěže na životní prostředí a dalším společensky prospěšným cílům.

Veřejné zakázky jsou jednou z klíčových oblastí, kterými veřejná správa utváří a ovlivňuje trh. V České republice touto cestou zadavatelé vynakládají ročně přes 500 mld. Kč, což je v evropském průměru zhruba 14 % HDP, pro ČR kolem 11 - 12 % HDP¹. Tato oblast tak nesporně skýtá velký potenciál pro ovlivnění jak samotného trhu, tak i sociálních a environmentálních dopadů. Pro praxi v ČR se tak jedná o zásadní změnu, která nikdy neměla odpovídající podporu/zázemí. Jsou-li veřejné nákupy řešeny strategicky, může se jednat o významný nástroj státu a samosprávy, jak podpořit zaměstnanost, situaci podniků, jakož i cíle v oblasti udržitelnosti.

Evropská unie i OECD dlouhodobě poukazují na význam těchto finančních prostředků a podporují veřejné zadavatele, aby využívali veřejné zadávání strategicky - tj. jako nástroj k získání lepší hodnoty za peníze a přispěli tak k inovativnější a udržitelnější ekonomice podporující sociální začlenění a soutěž.

Jakkoli je odpovědné veřejné zadávání (dále jen „OVZ“) trendem v EU, v Česku přetrvává celá řada bariér bránících jeho využívání. Bariéry se však netýkají ani tak zakotvení určitých administrativních postupů do legislativy, jako spíše prostředí a politiky zadávání veřejných zakázek.

V ČR přetrvává velmi problematický přístup k VZ, kdy je kladen důraz primárně na cenu, většinou bez posouzení dopadu na další oblasti jako zaměstnanost, sociální aspekty a dopady na životní prostředí. Zadavatelé se spíše orientují na procesně-administrativní správnost svého postupu, snaží se vyhnout rizikům, s obavou sebemenšího pochybení. Méně je pak kladen důraz na strategický význam veřejných nákupů. Vede se veřejná debata o snaze nehodnotit „na cenu, ale na kvalitu“, rozmyslet příležitosti strategického zadávání, zohledňovat náklady životního cyklu,

¹ Zdroj: Výroční zpráva o stavu veřejných zakázek v ČR za rok 2017 (MMR)

rozdíjet cirkulární zadávání. Toto jsou vedle souvisejících společenských (sociálních), širších ekonomických a environmentálních aspektů také témata klíčová pro „odpovědné zadávání“. V tomto ohledu je však velmi důležité, aby zadavatelé vnímali podporu od klíčových stakeholderů veřejných zakázek a zmírňovala se tak jejich přetrvávající obava využívat v rámci veřejných zakázek nové přístupy.

V České republice chyběl dlouhodobý silný "garant" OVZ, který by tematiku systematicky uchopil, odborně zpracovával a prosazoval. V praxi využitelné materiály byly fragmentovány mezi několika málo organizacemi a zadavateli zabývajícími se OVZ. Zcela chybělo centrální odborné zázemí/platforma, která by poskytovala podporu z hlediska právního, analytického a metodického, jakož i shromažďovala informace a využitelné materiály a aktivně prostřednictvím nejrůznějších instrumentů podporovala rozvoj oblasti OVZ. Užití sociálních a jiných společenských hledisek ve veřejném zadávání je legální, a to jak z pohledu platného práva Evropské unie, tak i České republiky. Širšímu využívání konceptu však bránila řada faktických bariér, zejména nízké povědomí a porozumění problematice OVZ, systém a kultura zadávání VZ v ČR, nejasnost některých kontrolních procesů, obavy z jakýchkoliv změn či inovací, nízká motivace. Neinformovanost a nesystematická osvěta a chybějící podpora zadavatelů pak následně vedla ve většině případů k ignorování konceptu OVZ.

Inovační řešení

Ministerstvo práce a sociálních věcí (dále jen „MPSV“) se k tématu **odpovědného veřejného zadávání hlásí již od roku 2014. MPSV jako resort, který má sociální odpovědnost už v názvu, koncept odpovědného veřejného zadávání dlouhodobě v praxi aplikuje, ale prostřednictvím projektu „Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání“ si kladlo za cíl, aby se odpovědné veřejné zadávání stalo standardní součástí zadávacích postupů obecně mezi zadavateli v České republice.**

Soubor aktivit projektu tak měl pomoci **vyplnit metodické vakuum pro aplikaci principů OVZ a vytvořit koncepčně ucelenou systematickou podporu konceptu OVZ.** Dosavadní roztržštěné aktivity nedisponovaly odpovídajícím potenciálem, což mělo být opakem předloženého projektu, tedy soustředěnou, robustní podporou OVZ.

Klíčové bylo začlenění užívání principů OVZ do každodenní praxe veřejných nákupů. Přístup byl tak nový v tom, že poprvé vytvářel **dlouhodobou konzultační a odbornou platformu** pro rozvoj tohoto konceptu v celé jeho šíři, získával potenciál systematicky téma uchopit, nabídnout podporu, učinit širší diseminaci a osvětu prostřednictvím web portálu (info-forum, metodika aj.), help-linek (vč. soc.sítí), workshopů/školení atp.).

Projekt v první řadě mířil na **podporu sociálně-odpovědných aspektů** (zaměstnanost, sociální začleňování, důstojné pracovní podmínky), nicméně v širším kontextu zahrnoval i aspekt udržitelnosti a druhotně napomáhá lepšímu strategickému zacílení veřejného zadávání, což má potenciál významně obohatit kulturu zadávání veřejných zakázek v ČR.

Využit byl i **systematičtější přístup k mezinárodní spolupráci a nabídka příkladů ze zemí EU**, kde je uvedený přístup zaběhlou praxí. Projekt vycházel ze zahraničních zkušeností – za klíčové považuje pomoci zadavatelům naučit se s konceptem pracovat a vnímat možnosti, které v procesu veřejného zadávání existují. Typem intervence v tomto projektu byla tedy zejména **podpora změny chování cílových skupin** s pozitivním sociálním přínosem, a to šířením, interpretací, sdílením znalostí o OVZ za účelem motivace pro pozitivní změny chování zadavatelů. Byl postaven na střednědobé intervenci, která měla zadavatele (a dodavatele) vybavit potřebným know-how a podklady a pomoci jim OVZ integrovat nejen do konkrétní VZ, ale i do interních strategií/směrnic).

Jednotlivé aktivity a nástroje byly realizovány vedle sebe a současně na sebe navazovaly. Bez expertní platformy, zahraniční spolupráce nelze zpracovávat metodické materiály a bez metodických materiálů nelze uskutečňovat vzdělávací akce a konzultační podporu zadavatelům. **Je tedy možné konstatovat, že každá dílčí aktivita byla neoddělitelnou součástí inovativního řešení a v jejich souhře tak vedla k naplňování cílů projektu. Předpokládala se tedy změna inkrementálně, tedy postupným procesem realizace jednotlivých kroků a aktivit, přičemž jejich dopad na naplnění klíčového cíle projektu byl průběžně vyhodnocován. Aktivity byly tak v průběhu projektu upravovány dle jejich poptávky ze strany cílových skupin a předpokládaného dopadu na cíle projektu. Komplexní soubor aktivit, který po dobu projektu působil na identifikovaný problém, byl tak inovační svým potenciálem mít vliv na jednotlivé bariéry implementace OVZ do praxe.**

Je důležité zmínit, že **aktivity projektu byly nastaveny tak, aby působily v prostředí veřejných nákupů formou pozitivní motivace**, tedy byly postaveny zejména na metodické podpoře, edukaci a zmírňování bariér, které zadavatelé v prostředí zadávání veřejných zakázek vnímají.

Klíčové výsledky

Projekt na podporu implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání nastavil rámec efektivních aktivit, které bezesporu přispěly k rozšíření tohoto konceptu v ČR. Současně se stal motorem zavádění odpovědného veřejného zadávání do praxe, bez něhož by nedošlo k aktuálnímu posunu ve vnímání tohoto přístupu v ČR.

Projekt v číslech

- 9 komplexních odborných publikací
- 61 zpracovaných případových studií
- 12 komplexně zpracovaných témat/příležitostí OVZ provázaných na vhodné předměty plnění, příklady z praxe, včetně vzorových textací
- 15 komplexně zpracovaných oblastí veřejných nákupů/předmětů plnění vhodných pro uplatnění OVZ
- 2300 hodin přímé podpory zadavatelům
- 1 internetová platforma www.sovz.cz

- 22 000 uživatelů, kteří využili informace na www.sovz.cz
- 4 mezinárodní konference
- 5 dalších odborných konferencí k tématům OVZ
- 68 vzdělávacích a jiných akcí organizovaných projektem
- 63 vzdělávacích a jiných akcí, na kterých členové projektového týmu vystoupili s prezentací ke konceptu OVZ
- 6300 účastníků edukačních a jiných akcí
- 52 zveřejněných článků v odborných periodických
- 42 Newsletter
- 33 převážně významných zadavatelů, kteří koncept OVZ implementovali do praxe
- Čestné uznání pro projekt SOVZ v rámci celoevropské soutěže Procura+
- Ocenění „Inovátor roku 2019“ na odborné konferenci časopisu Veřejné zakázky (září 2019)
- Nominace týmu projektu na ocenění na ostravské konferenci eBF v několika kategoriích

Klíčové změny

Závěrečná evaluace ukázala, že během necelých čtyř let (56 měsíců) realizace projektu „Podpora implementace a rozvoje sociálně odpovědného veřejného zadávání“ se podařilo téma odpovědného veřejného zadávání rozšířit napříč zadavateli, ale i mezi širokou odbornou veřejnost.

Tuto skutečnost lze demonstrovat souborem změn, které potvrzují pozitivní efekt inovačního řešení – komplexního souboru aktivit projektu. Tyto změny vyplývají nejen z dotazníkových šetření, ale převážně z diskusí na různorodých vzdělávacích akcích nejen k OVZ, ale obecně k tématu veřejných zakázek, ale také z dlouhodobé spolupráce se zadavateli.

- **Zadavatelé již nevnímají přístup k metodickým materiálům jako nedostatečný, dá se říci, že tato bariéra byla z převážné části v ČR eliminována. Zadavatelé již tak nevnímají OVZ v úzkém slova smyslu (a to v rámci sociálních témat zejména prostřednictvím zahrnutí zvláštní podmínky zaměstnat na plnění veřejné zakázky určitý počet dlouhodobě nezaměstnaných), ale v široké škále příležitostí, chcete-li obecně společenských témat pro uplatnění ve veřejných zakázkách.**
- **Stále se zvyšuje poptávka po vzdělávání v oblasti OVZ. Povědomí o konceptu OVZ se stále rozšiřuje a zvyšuje se motivace zadavatelů uplatňovat OVZ v praxi, což potvrzuje zájem zadavatelů o konkrétní postupy a řešení.**
- **Zadavatelé sami otevírají nová témata, která jsou ve vzájemné kooperaci rozpracována, čímž se potvrzuje zvyšující se motivace a hledání pokročilejších řešení.**
- **Rozšiřuje se počet příkladů uplatňování OVZ v České republice v praxi, a to nejen co do počtu, ale zejména s ohledem na šíři uplatněných témat v různých oblastech nákupů/předmětech plnění.** Ověřilo se, že příklady táhnou a postupně dochází k řetězové reakci, kdy zadavatelé se vzájemně inspirují jednotlivými příklady uplatnění různých aspektů OVZ, tyto

přizpůsobí svým podmínkám nebo modifikují v závislosti na svých prioritách organizace, a **příklady z praxe se množí již bez přímého vlivu aktivit projektu.**

- Někteří zadavatelé začínají uplatňovat **strategický přístup k veřejným nákupům**, tedy postupně **dochází k systémovému uplatňování pravidel OVZ a propojení priorit a cílů s investovanými prostředky do veřejných zakázek. OVZ se tak stává přirozenou součástí řízení procesu veřejných zakázek, nejen ojedinělým uplatňováním prvků nebo zbytnou nadstavbu veřejných nákupů.**
- **Pokročilí zadavatelé se přirozeně stávají tzv „Tahouny OVZ“, sdílejí svou dobrou praxi na vzdělávacích a jiných akcích, v odborných publikacích a jsou tak inspirací pro zadavatele, kteří s implementací OVZ teprve začínají.**
- **Čím dál častěji jsou členové expertního týmu zváni na různé konference a workshopy, zaznamenali jsme sílící zájem o toto téma nejen ze strany zadavatelé, ale také ze strany odborné veřejnosti a příslušných stakeholderů.**
- **Rovněž se ověřilo v praxi, že trh je připraven reagovat na poptávku zadavatelů a dodavatelé jsou schopni nabídnout sociální přidanou hodnotu nebo ekologicky šetrná řešení, pokud je tento zájem ze strany zadavatele dostatečně a transparentně komunikován.**

Téma odpovědného veřejného zadávání začalo žít svým vlastním životem, k jeho rozvoji a postupné implementaci do praxe veřejných zakázek dochází již nejen s přímou podporou aktivit projektu, ale postupně dochází k převzetí kompetencí spolutvůrci inovace a cílovými skupinami projektu. Odpovědný, udržitelný či strategický přístup k veřejným nákupům se stává v České republice trendem.